

קומדיה רומנטית הוליוודית או סרט איכות נישתי שהפך לשיחת היום בעקבות הפצתו בנטפליקס?

אנאס ליברמן / על "סיפור נישואים" של הבימאי האמריקאי נואה באומבך.

מיום עלייתו לשידור בנטפליקס "סיפור נישואים", סרטו החדש של הבימאי האמריקאי נואה באומבך, הפך לשיחת היום. אין ספק שאם היה מדובר בעוד קומדיה רומנטית הוליוודית, המצטרפת לאחיותיה הרבות בשורת הצפייה בנטפליקס או לחלופין, בסרט "איכות" עצמאי ונישתי, הסרט לא היה זוכה לסיקור והד משמעותיים שכאלו. "סיפור נישואים" בולט בחריגותו ובהיותו סרט כלאיים שונה בנוף התכנים אותם צרכנו עד כה, דרך ענקית הסטרימינג נטפליקס.

את התופעה בה בימאי "אוטר" עצמאיים, כפי שאפשר לכנות אותם, היוצרים סרטים בהפקה והפצה של נטפליקס, ראינו לראשונה עם "רומא" (2018) של אלפונסו קוארון ועם סרטו החדש של מרטין סקורסזה, "האירי" (2019). כלומר, בימאי כמו נואה באומבך ("ודי אלן הבא", כפי שנאמר עליו לא פעם) שעד כה סרטיו, נחשבו לסרטי איכות נישתיים ואנונימיים ביחס לממדי ההפצה של נטפליקס, בין לילה הופך לנחלת הכלל.

"סיפור נישואים" למעשה הוא סיפור הגירושים של צ'ארלי ברבר (אדם דרייבר) ואשתו ניקול ברבר (סקרלט ג'והנסון). הוא, בימאי תיאטרון פרינג' בברוקלין והיא, אשתו. הכמעט מושלמת. בין היתר היא שחקנית עם פוטנציאל בלתי ממומש שלעולם לא הצליחה לפרוץ ולהגשים את חלומה בלוס אנג'לס או לבטא את שאיפותיה האומנויות, בצלו של בעלה הגאון צ'רלי. לשניים יש ילד משותף בן שמונה, הנרי (אזי רוברטסון) אשר נגרר למרכזו של המאבק גירושים מכוער בין השניים, המתרחש בין ניו יורק ללוס אנג'לס, כאשר הוריו מחליטים להתגרש וכעת נאלצים ללמוד איך לעשות זאת, למרות הרצון להישאר אנושיים.

בפתיחת הסרט, באומבך עושה תעלול מבריק. הוא נותן לנו הצופים, סצנת פתיחה הוליוודית, צ'יזית להפליא, בה אנו שומעים ב- voice over את צ'רלי מספר לנו בהערצה מעוררת קנאה, מה הוא אוהב בבת זוגתו ניקול. אנו צופים בסקרלט ג'והנסון מתנערת מדימויה ככוכבת וסמל מין, ההופכת לנגד עניינו לאשה "רגילה", קצוצת שיער, נטולת איפור, אמא למופת, ולמרות כל המאמצים, עדין מושלמת.

המונולוג של צ'רלי מצייר אותה כאשה עם פגמים שכולנו היינו מייחלים להם. כך גם להפך, ניקול מספרת לנו מה היא אוהבת בצ'רלי, וכך אנו רואים את אדם דרייבר המוזר והפרוע מ"בנות" ומסרטיו הקודמים של באומבך, הופך לדמות גבר מבורגן, אבא למופת ושובה לב. אלא שבסוף אנו מגלים, שמילים אלו נכתבו לבקשתו של מגשר זוגיות משועמם, אשר מבקש מהשניים להקריא את המכתבים הללו האחד לשנייה. ניקול הכעוזה מסרבת, ומכאן אנו נחשפים לתמונה הפחות מושלמת של חיי הנישואים של השניים ולהליך פירוקם. אנו מבינים שבניגוד לשם הסרט "סיפור נישואים" אנו עומדים לצפות בסיפור גירושים.

עד אמצעו של הסרט לא יכולתי שלא להבחין ולהעריך את שונותו ומוזרותו. הזיווג בין ג'והנסון לדרייבר, התמה שבאה כביכול בניגוד מוחלט למוטו ההוליוודי, המוטמע עמוק בדנ"א התרבותי שלנו, "האהבה תמיד תנצח". סגנון הבימוי השקוף, הצילום הנטורליסטי והצבעוניות העדינה ברובו של הסרט, באו בניגוד מרענן לכל מה שעד כה הורגלנו לצפות בו בנטפליקס. החופש של באומבך בא לידי ביטוי גם באי התחייבותו לדפוס ז'אנר מסוים. לרגעים, הסרט מתכתב עם השפה שיצר אינגמר ברגמן בתמונות מחיי נישואין" (1973), לעיתים הוא דרמת בית משפט ולרגע הוא קומדיה מוסיקלית.

עושה רושם ש"סיפור נישואים" פיתח נוסחה חדשה ומדויקת ליצירת סרט שמצד אחד נשען על מסורת ודפוסים של קולנוע עצמאי ו"איכותי", ומצד שני יצירת סרט נגיש ותקשורתית שפונה לקהל הרחב הן בסגנונו והן בנושאים בהם הוא עוסק. גם וגם. גם הוליוודי וגם איכותי, גם ניו יורק וגם לוס אנג'לס, גם ג'והנסון וגם דרייבר.

באומבך מצהיר בסיקוונס הפתיחה של הסרט "תראו, גם אנשים שהם זוהרים אינם מושלמים". הוא מדבר על סקרלט ג'והנסון ואדם דרייבר השחקנים היפים והנכונים של התקופה, וגם על הדמויות של צ'רלי וניקול שבתוך הסרט הם אנשי הבוהמה של ניו יורק, ועל-אף חייהם הבלתי זוהרים, הם מלאי סקס-אפיל בוהמיני. וכאן, מתחילה הבעיה הראשונה, שבעיני פגמה בניסיונותיו של באומבך ליצר אמינות ואנושיות. סקרלט, אדם, ניקול וצ'רלי, ארבעתם נותרים מושלמים, גם ברגעי המשבר שלהם, גם ברגעי האקסטרים קלז-אפ כשבאומבך מנסה להראות לנו את תווי פניהם האנושיים ואף לכער אותם ללא הצלחה. הסיבה לכך, כמובן אינה טמונה ביכולות המשחק של השניים. להפך, שניהם מפגינים בסרט יכולות משחק מרשימות, עם דקויות ומורכבויות שלא נראו באף תפקיד שניתן להם עד כה על המסך וצפויים להעמיד אותם לאוסקר.

אני מנסה לחשוב מה היה קורה אילו הסרט היה מגולם על ידי שחקנים יותר אנונימיים ופחות "יפים ונכונים" – יותר דומים לאלו המופיעים בסרטי האחרים של באומבך, או לחלופין, אילו באומבך לא היה מתאמץ כל כך לביים אותם כ"אנשים רגילים". האם יתכן שבלי דרייבר של אחרי "בנות" ובלו סקרלט, הסרט לא היה הופך להיות גולת כותרת של נטפליקס? ואולי, ע"י בימוי נוכח יותר, הייתי מצליחה להאמין לפגמים ולמורכבויות של שני הכוכבים ומנסה פחות להתרכז בכמה נקודות חן יש לסקרלט ג'והנסון על הפנים ואיך יכול להיות ששיניו של דרייבר כל כך חמודות.

אחרי צפייה ממושכת בסרט, נדמה כי הקסם וההנאה מחידושיו מתחילים להתפוגג, ומשהו מהותי הופך להיות חסר נקודת מבט ממנה מסופר סיפור הגירושים היא כזו - אנו תמיד רואים ושומעים כביכול, את הצד שלו ואת הצד שלה באופן סימטרי (אני מדגישה את המילה כביכול, ועל כך אפרט בהמשך). לעיתים נדמה כאילו באומבך ניסה לאכול את העוגה ולהשאיר אותה שלמה, או במקרה הזה, לרקוד בחתונה וגם על מדרגות הרבנות. כלומר, הגם וגם הסגנוני, פולש גם אל ליבו של הסרט, ומייצר מידה של צדקנות או ניסיון להוגנות כלפי הדבר הזה שנקרא גירושים.

הסרט מעמיד אותנו הצופים, בעמדת המגשר, היושב בנפרד עם כל דמות, נחשף לנקודת מבטה ומזדהה איתה. למעשה, אם תשימו לב, חלק גדול מהסצנות מתרחשות כאשר צ'רלי וניקול בנפרד. וכך גם ההתפתחות האישית שלהם. כלומר, למעשה אין פה מבנה דרמטי קלאסי של מפגש בין שתי דמויות שאמורות להשפיע אחת על השנייה אלא, בחירה להסתכל על מקרה הגירושים בצורה אובייקטיבית כביכול. אמנם הקשר בין העולם האמיתי לבדיוני אינו חשוב ליצירה, אך לא ניתן להתעלם מהעובדה שבאומבך חווה גירושים בעצמו, מן השחקנית ג'ניפר ג'ייסון לי, וכי בסרט מופיעים קווים מקבילים מאד לחייו הפרטיים. מדוע אם כך, בחר באומבך לספר את הסיפור מעמדת המגשר ולא להיות נאמן לעמדת הגבר במערכת הגירושים?

עצם העובדה שבאומבך יודע על מה הוא מדבר, וחווה את הגירושים בעצמו מחזקים, את התסריט ובאים לידי ביטוי בכתיבה של דיאלוגים ומונולוגים ספציפיים, מלאים בפרטים ונועזים. הכוח של הסרט טמון בהיותו דומה מאד לחיים. גם ברגעים חסרי הקשר כביכול שפורצים לתוך הדרמה (כמו טעמן של העוגיות והתה במהלך המונולוג הארוך של ניקול, במשרדה של עו"ד נורה פאנשו (לורה דרן) או כאשר צ'רלי מוטרד מקיומו של הפאי במטבח, במהלך סצנת הגשת מסמכי הגירושים)

אחזור אל המילה 'כביכול' אותה ציינתי בהקשר של נקודת מבט אובייקטיבית על סיפור הגירושים. אם תביטו טוב, במיוחד בסצנה בה ניקול מסבירה את נקודת המבט שלה על הגירושים ועל סיפור האהבה שלה ושל צ'רלי, תראו

שהמצלמה שופטת אותה מאד. במונולוג שלה, היא מצטיירת כמתקרבת בחיי הנישואים שלה לצד צ'רלי. הניסיון של באומברך לעשות אותה "רגילה ואנושית" הופך את ניקול לדמות נשית מוחלשת, מעוררת רחמים ובלתי ניתנת להזדהות. באומברך, לא נותן לנו את הצד השני באותה רמה - גרסת סיפור הנישואים מנקודת המבט הגברית מובאת ברמה אחרת. לטעמי, נקודת המבט האמיתית של באומברך, מתחבאת מאחורי המצלמה ונחשפת בניסיונות לעשות צדק עם הדמויות האנושיות שבסך הכל "זרמו עם החיים", כפי שאומרת ניקול כשהיא מרחמת וחסה על צ'רלי.

למרות שאנו יודעים שצ'רלי הוא זה שבגד בניקול, והוא זה שבמהלך הסרט הזניח, הבטיח ושכח - הוא עדיין מצטייר כדמות אמינה יותר. באומברך סלחן כלפיו, הוא הופך אותו לגבר "למלם". לא מועיל ולא מזיק, כזה שלא יכול לקחת אחריות על מעשיו בגלל גאונותו היצירתית, תכונה המצדיקה את אי תפקודו בנישואים.

נקודת המבט הצדקנית והבחירה בלהביט בדמויות מבחוץ, לא מאפשרת התעסקות בפגמים האמיתיים של הדמויות והתמודדות אמיתית עם הבחירות שעשו. לרגע, צ'רלי לא מתחרט על מעשיו ולא לוקח אחריות מלאה על מעשיו.

למעשה, מהלך הסרט מחזק את עמדה כאילו נסיבות החיים החיצוניות הן שכפו על הזוג את הגירושים הללו. הם מנסים בכל הכוח להיות חמודים, אנושיים כפי שאנחנו הצופים, לעולם לא נהיה. הסיום מתקתק, הסדר שב על כנו. צ'רלי מוותר על קריירת אמן זוהרת ועובר ללמד במשרה באוניברסיטת ללוס אנג'לס, ניקול הופכת בימאית ומועמדת ל'אמי' וחייה עם בן זוג חדש. הנרי, הילד, עובר בשלווה במשמרות בין הוריו שנותרו חברים. כמו בסיומה של כל קומדיה רומנטית – אין קנאה, אין ריבים, יש ויתור ואפילו פירגון. נראה שלמרות ניסיונותיו של באומברך, גם בסרטו האחרון, האהבה מנצחת, בדיוק כמו בהוליווד ולא כמו בחיים.